

Universidade do Minho

Escola de Letras, Artes e Ciências Humanas

Centro de Estudos Galegos

MEMORIA DE ACTIVIDADES

(Outubro-decembro de 2022)

Centro de Estudos Galegos

Escola de Letras, Artes e Ciências Humanas

Universidade do Minho

ÍNDICE

- 1. PRESENTACIÓN DA PRAZA, p. 3
- 2. ÁREAS DE ACTUACIÓN, p. 4
 - 2.1. ACTIVIDADES DOCENTES, p. 5
 - 2.1.1. Cursos Livres do Babelium-Centro de Línguas, p. 5
 - 2.1.2. Língua e Cultura Galegas, p. 6
 - 2.2. ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN E DIFUSIÓN, p. 11
 - 2.2.1. IV Ciclo de Cinema Galego-portugués, p. 11
 - 2.2.2. 25º Aniversario do CEG da UMINHO. Actos co profesor Ramón Villares, p. 11
 - 2.2.3. Colaboración con Edicións Positivas, p. 11
 - 2.2.4. Preparación do Congreso da Asociación Internacional de Estudos Galegos (AIEG), p. 12
 - 2.2.5. Mantemento e actualización das canles de difusión, p. 12
 - 2.2.4. Outros, p. 12.

1. PRESENTACIÓN DA PRAZA

O Centro de Estudos Galegos intégrase na Universidade do Minho (UMinho) desde 1997. Baixo o lema "Universidade numa Região", a institución recolle nos seus estatutos a intención de constituírse como un axente do cambio económico e cultural dentro do seu ámbito de acción. Co paso do tempo, esta vontade tornouse unha realidade xa que actualmente se sitúa entre as institucións académicas máis prestixiadas de Portugal e progresivamente foise abrindo camiño no panorama internacional. Conta con dous campus, o de Gualtar (Braga) - no que se encontra a Escola de Letras, Artes e Ciências Humanas (ELACH) ao que se adscribe o Centro de Estudos Galegos- e o de Azurém (Guimarães).

A creación do Instituto de Educação e Instituto de Letras e Ciências Humanas da UMinho remóntase ao ano 1973. Concordamos coa premisa que preside os seus estatutos ao destacar a necesidade de fomentar o pensamento crítico e poñer en valor a lingua portuguesa así como da cultura humanística, a través da innovación docente e a interdisciplinariedade. Á Escola de Letras, Artes e Ciências Humanas pertencen sete departamentos ligados ás Humanidades, ás Linguas e ás Artes. Nel intégrase o Centro de Estudos Galegos e o Centro de Línguas Babelium. A oferta académica inclúe oito licenciaturas - Estudos Portugueses e Lusófonos, Linguas Aplicadas, Linguas e Culturas Orientais, Linguas e Literaturas Europeas, Teatro, Filosofía, Música e Estudos Culturais- e unha variada oferta de ensinanzas de posgraduado.

Debido ás mudanzas de estrutura departamental no Escola de Letras, Artes e Ciências Humanas da Universidade do Minho, o lector/a pasou a integrar o Departamento de Estudos Românicos (DER) no ano lectivo 2011/2012 e o Centro de Estudos Galegos continúa a depender da Presidencia da ELACH.

O lector no período que comprende esta memoria foi Alberto Paz Félix, sendo a directora do CEG, en primeiro lugar, a Profa. Catedrática Isabel Ermida, para ser sucedida en 31 de outubro de 2022 polo Prof. João Cardoso Rosas, quen asumiu a Presidencia da ELACH e, con ela, a dirección do CEG. As funcións de coordinación do CEG foron delegadas por ambos presidentes da ELACH para o Prof. Carlos Pazos-Justo.

Datos de contacto:

Correo electrónico: ceh@elach.uminho.pt

Tlfn.: (00351) 253 601 660;

Enderezo: Centro de Estudos Galegos – ELACH, Campus de Gualtar, Universidade do Minho, 4710-057 Braga.

Anteriormente, foron lectores do Centro:

- Pedro Dono (1997-2002)
- Iolanda Ogando (2002-2003)
- Carlos Pazos-Justo (2003-2008)
- Inés Rodo (2008-2011)
- María Luisa Moreda (2011-2014)
- Fernando Groba Bouza (2014-2017)
- Noemi Basanta Llanes (2017-2019)
- Raúl Costas Pereira (2020-2022)

2. ÁREAS DE ACTUACIÓN

Tal e como se recolle no protocolo asinado pola Xunta de Galicia e a Universidade do Minho, esta comprométese a:

A) Dar continuidade ao ensino da lingua, da literatura e da cultura galegas nos planos de estudo do ILCH.

Esta atividade docente traducirase na oferta das seguintes disciplinas:

- *Curso Livre de Galego B1* (3 créditos) e *Curso Livre de Galego B1+* (3 créditos), ambos con carácter extracurricular e cunha carga letiva de 60 horas (30 horas cada un).
- *Literatura e Cultura Galegas* (5 créditos), con carácter opcional para as licenciaturas de “Estudos Culturais”, “Estudos Portugueses e Lusófonos”, “Línguas Aplicadas”, “Línguas e Literaturas Europeas” e “Filosofía” e cunha carga letiva de 45 horas teórico-prácticas.
- *Lingua e Cultura da Galiza* (5 créditos), con carácter opcional para as licenciaturas de escolas da Universidade do Minho diferentes ao ELACH e cunha carga letiva de 30 horas teórico-prácticas.

B) Organizar actividades relacionadas coa investigación, a promoción e a difusión da lingua, da literatura e da cultura galegas, tales como cursos, conferencias, seminarios,

congresos, mesas redondas, exposicións, etc., tanto no ámbito universitario como na súa área de influencia.

2.1. ACTIVIDADES DOCENTES (2022/2023)

2.1.1. Cursos Livres do Babelium-Centro de Línguas

- **Curso Livre de Galego (30 horas), nivel B1:** formato presencial, de 19/10/2022 a 18/01/2023 (matrícula aberta a alumnas/os).

CURSO LIVRE DE GALEGO. NIVEL B1

1. Profesor

Alberto Paz Félix (albertopazfelix@elach.uminho.pt)

2. Horario

Cuarta feira, de 18 hs até as 20:30 hs. na Sala 2.09 do Complexo Pedagógico 2.

3. Obxectivos

O obxectivo deste curso é o de iniciar ao alumnado portugués no idioma galego, desenvolvendo as competencias definidas para o nivel B1 (QECRL), utilizando metodoloxías de ensino/aprendizaxe comunicativas e unindo ao ensino lingüístico o da cultura galega: literatura, música, arte, etc.

4. Estrutura

As aulas consisten no ensino do galego a través de unha serie de unidades individuais temáticas realizadas de xeito evolutivo, comezando pola ortografía e as diferenzas no léxico máis común até chegarmos a diferenzas gramaticais (Verbos irregulares, uso de “te” e “che”, etc.) e léxico especializado de determinadas áreas do coñecemento. Aínda así, o Curso Livre permanece nunha lóxica flexíbel co fin de traballar en base das preferencias e gustos do alumnado.

5. Avaliación

Segundo os criterios elaborados polo BabeliUM-Centro de Línguas, é obrigatoria a asistencia ao 75% das aulas (23h, ou 8 aulas) para obter o dereito á obtención de certificado. Realizouse unha avaliación independente para cada unha das cinco competencias lingüísticas definidas polo BabeliUM (Comprensión Escrita, Comprensión Oral, Produción Escrita, Produción Oral e Interacción Oral), precisando o alumno ou alumna a aprobación de no mínimo tres destas competencias para conseguir o certificado. O 40% da nota foi definida en avaliación continua, coa realización das actividades propostas nas aulas, e o 60% foi atribuído á proba final do curso. O exame será dividido en tres seccións:

- Parte escrita: Comprensión dun texto escrito e realización de varias actividades tanto ligadas a este texto como tamén solicitando a produción de outro dentro da liña dunha das situacións comunicativas ensinadas no curso.
- Parte auditiva: Comprensión dun áudio e contestar preguntas relacionadas con este.
- Parte oral: Desenvolvemento dunha breve conversa (5 min) co profesor. Nela, o alumno ou alumna ten de presentarse brevemente, mencionar os motivos polos que escolleu a cadeira e resumir espontaneamente un breve texto escrito en galego.

- **Curso Livre de Galego (30 horas), nivel B1+: formato presencial, de 20/10/2022 a 02/02/2023 (matrícula aberta a alumnas/os).**

CURSO LIVRE DE GALEGO. NIVEL B1+

1. Profesor

Alberto Paz Félix (albertopazfelix@elach.uminho.pt)

2. Horario

Quinta feira, de 18 hs até as 20:30 hs. na Sala 2.07 do Complexo Pedagógico 2.

3. Obxectivos

O obxectivo deste curso é o de continuar a desenvolver as capacidades en galego do alumnado do Curso Livre B1 do ano pasado, procurando traballar áreas que non puidemos tratar no curso pasado e reforzando aquelas partes que resultan máis complicadas para o alumnado portugués. Esta cadeira realizase utilizando metodoloxías de ensino/aprendizaxe comunicativas e utilizando como material complementario produtos culturais galegos: música, libros, filmes, series, etc.

4. Estrutura

As aulas consisten no ensino do galego a través de unha serie de unidades individuais temáticas. En cada unha delas, tratamos un asunto en concreto (por exemplo, Símbolos da Galiza) ou un ámbito lexical especializado determinado. Cada un dos alumnos e alumnas son encoraxados, dentro deste programa, para continuaren as súas investigacións e gustos persoais relacionados coa cultura galega desenvolvidos durante o curso anterior.

5. Avaliación

Segundo os criterios elaborados polo BabeliUM-Centro de Línguas, é obrigatoria a asistencia ao 75% das aulas (23h, ou 8 aulas) para obter o dereito á obtención de certificado. Realizouse unha avaliación independente para cada unha das cinco competencias lingüísticas definidas polo BabeliUM (Comprensión Escrita, Comprensión Oral, Produción Escrita, Produción Oral e Interacción Oral), precisando o alumno ou alumna a aprobación de no mínimo tres destas competencias para conseguir o certificado. O 40% da nota foi definida en avaliación continua, coa realización das actividades propostas nas aulas, e o 60% foi atribuído á proba final do curso. O exame será dividido en tres seccións:

- Parte escrita: Comprensión dun texto escrito e realización de varias actividades tanto ligadas a este texto como tamén solicitando a produción de outro dentro da liña dunha das situacións comunicativas ensinadas no curso.
- Parte auditiva: Comprensión dun áudio e contestar preguntas relacionadas con este.
- Parte oral: Desenvolvemento dunha breve conversa (5 min) co profesor. Nela, o alumno ou alumna ten de presentarse brevemente, mencionar os motivos polos que escolleu a cadeira e resumir espontaneamente un breve texto escrito en galego.

2.1.2. Literatura e Cultura Galegas

A optativa do 1º semestre “Literatura e Cultura Galegas” foi ofrecida no 1º semestre do curso académico 2022-2023 ás licenciaturas de “Línguas Aplicadas”, “Línguas e Literaturas Europeas”, “Estudos Culturais” e “Estudos Portugueses e Lusófonos” en réxime diúrno.

UNIDADE CURRICULAR: Literatura e Cultura Galegas

Docente: Alberto Paz Félix (albertopazfelix@elach.uminho.pt)

Ano lectivo: 2022/2023

Tipo: Semestral – 1º Semestre

Horario: Sextas feiras das 8:00h ás 11:00h.

Licenciatura en: Línguas Aplicadas, Línguas e Literaturas Europeas, Estudos Culturais e Estudos Portugueses e Lusófonos (Diúrno)

Lingua na que se imparte: Galego e portugués

Alumnado: 47 matriculados/as

OBXECTIVOS DA APRENDIZAXE

1. Coñecer a periodización da literatura galega, os principais axentes e repertorios promovidos en cada época.
2. Identificar as particularidades que caracterizan a cultura e a literatura galega nas súas principais etapas.
3. Identificar os marcos culturais, literarios e políticos e a súa relevancia no desenvolvemento histórico da Galiza e da literatura galega.
4. Desenvolver algunha capacidade de lectura e análise de textos en lingua galega
5. Familiarizar-se com a realidade actual da Galiza.

CONTIDOS

- Introducción aos estudos galegos: historia da Galiza e da lingua e literatura galegas (periodización, características, etc.)
- Primordios da literatura galega, da lírica galego-portuguesa medieval até os Precursores
- Século XIX: Creación do protosistema cultural galego
 1. Rexurdimento: características, repertórios promovidos.
 2. Rexionalismo: Progresistas, tradicionalistas e federalistas.
- A literatura galega entre 1900 e 1936: organización e desenvolvemento do

nacionalismo galego

1. Estancamento finisecular.
 2. Nacionalismo Galego: das Irmandades da Fala (1917) até o Estatuto de Autonomía de 1936.
 3. As Vangardas literarias na Galiza, principais liñas de renovación e conflito.
- A Ditadura Franquista (1936-1974): reorganización do protosistema cultural galego, entre o exilio e o interior.
 1. Exilio e emigración: os enclaves galegos.
 2. Interior: Grupo Galaxia.
 3. Nova Narrativa Galega.
 - Emerxencia do sistema cultural galego (1974-actualidade)
 1. Normativización e normalización do galego, procesos deficitarios.
 2. Aumento da produción, diversificación de xéneros.
 - A cultura galega alén das letras
 1. Música: desde as alboradas até o *rock bravu*.
 2. Cinema: desde as primeiras curtametraxes até a Esmorga.

MÉTODO DE ENSINO

Esta cadeira está dedicada ao ensino literario e cultural, mais tamén partillamos co alumado materiais relacionados coa comprensión escrita de textos en galego para así permitirmos a análise e discusión de textos nas aulas. Os contidos agrúpanse en varias unidades temáticas nas que se inclúen aspectos referidos á literatura e á cultura. Este temario é ensinado a través da división da aula en dúas partes: unha expositiva, onde aportamos os coñecementos sobre os sistemas cultural e literario galegos, e outra participativa, onde o alumnado le varios textos (tanto textos literarios como tamén vídeos, música, etc.) que exemplifican as cuestións ensinadas. Na cuestión relativa á norma, os materiais foron dispoñibilizados ben en dobre edición (texto orixinal e versión adaptada ás NOMIG 2003), ben foron directamente adaptados ás formas consideradas de normativas polas NOMIG 2003. Isto realizouse co fin de familiarizar ao alumnado coa norma galega elaborada pola RAG, ao mesmo tempo que facilitamos a correcta lectura e interpretación dos textos. Alén diso, faremos un especial esforzo por establecer pontes entre Galiza e Portugal en todas as unidades, tanto para os aspectos literarios como para os lingüísticos, culturais e mesmo históricos.

AVALIACIÓN

A avaliación é continua e terá en conta tres cuestións:

- A asistencia e participación nas clases así como a realización de actividades propostas (4 valores).
- A realización dun traballo en grupo (10 valores). Este traballo consiste na procura de información e elaboración dunha exposición (aprox. 10-15 minutos) sobre un axente

cultural ou artista galego/a (para favorecer a interdisciplinabilidade, a escolla do artista é libre e pode ser da área de interese de cada alumno/a: literatura, música, pintura, etc.). Non se considerarán válidos para escoller aqueles autores que xa son tratados durante as propias aulas.

- Realización dunha proba escrita final (6 valores). Esta proba ten como propósito ollar a correcta aprendizaxe do alumnado do temario ensinado, con foco en aquelas cuestións que estean relacionadas cos materiais analizados en grupo.

Para poder obter este método de avaliación é OBRIGATORIA A ASISTENCIA REGULAR ÁS AULAS. No caso de que o alumnado non asista ás aulas terase en conta exclusivamente a realización dun exame na data marcada pola UMinho (20 valores).

BIBLIOGRAFÍA

Arias Freixedo, Xosé Bieito (2003). *Antoloxía da lírica galego-portuguesa*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.

Beramendi, J. G. (2007). *De provincia a nación. Historia do galeguismo político*. Vigo: Xerais.

Bernárdez, C. L./ Insua, E. M./ Millán Otero, X. M./ Rei Romeu, M./ Tato Fontaíña, Laura (2001). *Literatura galega. Século XX*. Vigo: A Nosa Terra.

Blanco, Carlos (1991). *Literatura galega da muller*. Vigo: Edicións Xerais.

Carballo Calero, R. (1979) [1963]. *Historia da literatura galega contemporánea*. Vigo: Editorial Galaxia.

Gómez Sánchez, A./ Queixa Zas, M. (2001). *Historia xeral da literatura galega*. Vigo: A Nosa Terra.

Lourido, Isaac (2015). *História literária e conflito cultural. Bases para umha história sistémica da literatura na Galiza*. Santiago de Compostela: Edicións Laidvento.

Pazos-Justo, Carlos (2016). *A imagem da Galiza em Portugal. De João de Redondella a Os Galegos são nossos irmãos*. Compostela: Através Editora.

Pazos-Justo, Carlos; Botana Vilar, María Jesús & André, Gabriel (eds.) (2021). *Galiza e(m) nós. Estudos para a compreensão do relacionamento galego-português*. Vila Nova do Famalicão: Edições Húmus.

Pena, Xosé Ramón (2002). *Historia da literatura medieval galego-portuguesa*. Compostela: Sotelo Blanco.

Tato Fontaíña, Laura (1999). *Historia do teatro galego. Das orixes a 1936*. Vigo: A Nosa Terra.

Torres Feijó, Elias J. & Samartim, Roberto (2018): *Sobre conflito linguístico e*

planificação cultural na Galiza contemporânea. Dez contributos. Compostela: Através Editora.

Torres Feijó, Elias J. (2019). *Portugal, para quê? Seis marcos no relacionamento galego-português.* Santiago de Compostela: Andavira editora.

Vilavedra, Dolores (1999). *Historia da literatura galega.* Vigo: Editorial Galaxia.

Villares, Ramón (2004). *Historia de Galicia.* Vigo: Editorial Galaxia.

Villares, Ramón (2017). *Identidade e afectos patrios.* Vigo: Editorial Galaxia.

Recursos en liña:

-Antoloxía da poesía galega musicada: <http://sondepoetas.blogspot.pt/>

-Asociación de escritores en Lingua Galega: <http://www.aelg.org/>

-Biblioteca Virtual Galega: <http://bvg.udc.es/>

-Centro de Investigación Ramón Piñeiro: <http://www.cirp.es/>

- Real Academia Galega: <http://www.realacademiagalega.org/>

-Portal Galego da Língua: <http://www.pglingua.org/>

-Secretaría Xeral de Política Lingüística: <http://www.lingua.gal/portada>

2.2. ACTIVIDADES DE PROMOCIÓN E DIFUSIÓN.

Resumimos as principais actividades organizadas polo Centro de Estudos Galegos na cidade de Braga, coa colaboración de diferentes axentes institucionais e individuais tanto galegos como portugueses, entre outubro e decembro de 2022.

2.2.1. IV Ciclo de Cinema Galego-portugués.

Entre os días 27/10/2022 e 29/10/2022, tivo lugar o 4o Ciclo de Cinema Galego-Portugués na cidade de Verín, baixo o título de "Mulheres, Patrimónios, Sociedade".

2.2.2. 25º Aniversario do CEG da UMINHO. Actos co profesor Ramón Villares.

No ámbito do 25 aniversario do CEG da Universidade do Minho, organizáronse varios eventos o día 18/11/2022 coa presenza do Prof. Ramón Villares. Estes consistiron nunha aula aberta, dentro do programa da Unidade Curricular de Literatura e Cultura Galegas, sobre "As migracións galegas e as súas remesas visíbeis e invisíbeis". Ese mesmo día, o

Prof. Villares tamén presentou na Livraria Centésima Páxina a súa última obra, *Galiza, Terra Irmã de Portugal*, coa presenza do Reitor da UMinho, Prof. Rui Vieira de Castro, do Presidente da ELACH, Prof. João Cardoso Rosas, do Prof. António Cunha e do coordinador do CEG, Prof. Carlos Pazos-Justo. No final do evento, houbo un corte do bolo de aniversario e un porto de honra.

2.2.3. Colaboración con Edicións Positivas.

No día 22/10/2022, o CEG apoiou a presentación de 4 libros de autoría galega sobre o Camiño de Santiago desde perspectivas alternativas. O acto contou coa presenza de: os autores Ramón Area e Patricia A. Janeiro; do editor de Edicións Positivas, Francisco Macías e de Xaquín Núñez Sabarís, docente da UMINHO. Tamén participou no evento o gaitero Pablo Carpintero, quen tocou diante da librería previamente ao evento.

2.2.4. Preparación do Congreso da Asociación Internacional de Estudos Galegos (AIEG).

Despois da decisión tomada pola Asemblea da AIEG en 22/09/2022, o seguinte congreso da AIEG, XIV edición, terá lugar na Universidade do Minho en primavera de 2024. Así, no período que comprende esta memoria realizamos varias actividades e reunións dedicadas a preparar este congreso; e de adquisición de material para a organización do mesmo.

2.2.5. Mantemento e actualización das canles de difusión

No ámbito das canles de comunicación, alén de continuarmos a partillar noticias e eventos vinculados ás culturas galega e portuguesa na nosa páxina de Facebook, o CEG recomezou a actividade da páxina de Instagram.

Paralelamente, a páxina web institucional do CEG foi actualizada e está xa operativa.

2.2.4. Outros

- Continuamos o proceso, que realizamos en colaboración coa Biblioteca Geral da UMINHO, de catalogar o inventario de donativos de libros ao Centro de Estudos Galegos, explorando a posibilidade de doar varias obras para a Biblioteca Geral, o cal permitiría un maior acceso a obras galegas por parte do alumnado da UMINHO no xeral, non só da ELACH.

Braga, 5 de decembro de 2022

O coordinador do Centro de Estudos Galegos

Carlos Pazos-Justo
(Professor Auxiliar)

